

MiIR/H 2014-2020/18(01)/05/2015

Minister Infrastruktury i Rozwoju

**Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć
w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa
z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego
i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020**

ZATWIERDZAM

-/-

Maria Wasiak

**Minister
Infrastruktury
i Rozwoju**

Warszawa, 28 maja 2015 r.

SPIS TREŚCI

Rozdział 1 – Podstawa prawna	4
Rozdział 2 – Cel i zakres obowiązywania Wytycznych	4
Rozdział 3 – Słownik pojęć.....	6
Rozdział 4 – Zasady ogólne realizacji CT 9 EFS	15
<i>Podrozdział 4.1 Koordynacja, partnerstwo i profilowanie interwencji EFS .....</i>	<i>15</i>
<i>Podrozdział 4.2 Demarkacje dotyczące grup docelowych .....</i>	<i>18</i>
<i>Podrozdział 4.3 Preferencje dotyczące grup docelowych w CT 9 .....</i>	<i>18</i>
<i>Podrozdział 4.4 Komplementarność z PO PŻ.....</i>	<i>19</i>
<i>Podrozdział 4.5 Wykorzystanie rozwiązań wypracowanych z udziałem środków EFS w realizacji wsparcia .....</i>	<i>19</i>
<i>Podrozdział 4.6 Projekty ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie.....</i>	<i>20</i>
<i>Podrozdział 4.7 Efektywność społeczno-zatrudnieniowa.....</i>	<i>22</i>
Rozdział 5 – Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie w ramach PI 9i	24
<i>Podrozdział 5.1 Zasady ogólne obowiązujące w ramach PI 9i.....</i>	<i>24</i>
<i>Podrozdział 5.2 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami .....</i>	<i>26</i>
Rozdział 6 – Wsparcie rozwoju usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym w ramach PI 9iv.....	28
<i>Podrozdział 6.1 Zasady ogólne wsparcia rozwoju usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym w ramach PI 9iv .....</i>	<i>28</i>
<i>Podrozdział 6.2 – Usługi asystenckie i opiekuńcze dla osób niesamodzielnych w ramach PI 9iv.....</i>	<i>28</i>
<i>Podrozdział 6.3 – Usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej .....</i>	<i>32</i>
<i>Podrozdział 6.4 – Mieszkania wspomagane.....</i>	<i>33</i>
Rozdział 7 – Wsparcie rozwoju sektora ekonomii społecznej w ramach PI 9v	34
Rozdział 8 – Wsparcie infrastruktury społecznej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego	41

Wykaz skrótów

- a) CIS – centrum integracji społecznej
- b) CT – cel tematyczny
- c) EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
- d) EFS – Europejski Fundusz Społeczny
- e) IZ PO WER – Instytucja Zarządzająca Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
- f) IZ RPO – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym
- g) KIS – klub integracji społecznej
- h) KPRES – Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
- i) OPS – ośrodek pomocy społecznej
- j) OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
- k) PCPR – powiatowe centrum pomocy rodzinie
- l) PI – priorytet inwestycyjny
- m) PO – program operacyjny
- n) PO PŻ – Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa 2014-2020
- o) PO WER – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
- p) PUP – powiatowy urząd pracy
- q) ROPS – regionalny ośrodek polityki społecznej
- r) RPO – Regionalny Program Operacyjny 2014-2020
- s) SZOOP – Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych
- t) WTZ – warsztat terapii zajęciowej
- u) ZAZ – zakład aktywności zawodowej

Rozdział 1 – Podstawa prawna

- 1) Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, zwane dalej „Wytycznymi”, zostały opracowane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146, z późn. zm.).
- 2) Warunki i procedury określone w Wytycznych wynikają w szczególności z:
  - a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320, z późn. zm.);
  - b) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 470);
  - c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 289).

Rozdział 2 – Cel i zakres obowiązywania Wytycznych

- 1) Wytyczne służą zapewnieniu niezbędnego poziomu koordynacji działań podejmowanych w całym kraju z wykorzystaniem środków EFS w CT 9 *Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* oraz środków EFRR w zakresie PI 9a *inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych*, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006. Wyznaczają jednolite warunki realizacji RPO w zakresie wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz innych adresatów wsparcia w CT 9.

- 2) Wytyczne mają także zapewnić zgodność działań podejmowanych w CT 9 z udziałem środków EFS i EFRR w zakresie PI 9a z polityką krajową w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa wyrażoną w dokumentach strategicznych i programowych, w szczególności w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu oraz w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej. Wytyczne mają także zapewnić spójność między interwencją EFS na poziomie krajowym i regionalnym oraz komplementarność interwencji EFS i EFRR.
- 3) Wytyczne są skierowane do IZ krajowymi i regionalnymi PO na lata 2014-2020.
- 4) Wytyczne obowiązują w okresie realizacji PO na lata 2014-2020.
- 5) IZ PO może wydawać wytyczne programowe dotyczące kwestii szczegółowych dla danego PO, które muszą być zgodne z Wytycznymi, zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
- 6) Wytyczne stosuje się do projektów realizowanych w ramach następujących PI, wskazanych odpowiednio w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006, a także w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006:
  - a) *9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych,*
  - b) *9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie,*
  - c) *9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym,*

- d) 9v *wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia,*
  - e) 9 vi *strategie rozwoju lokalnego kierowane przez społeczność*
z wyłączeniem infrastruktury zdrowotnej (w ramach PI 9a) i usług zdrowotnych (w ramach PI 9iv), które są przedmiotem odrębnych wytycznych.
- 7) Wytycznych nie stosuje się do projektów realizowanych w ramach Osi IV PO WER "Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa".
- 8) Wytyczne odnoszą się wyłącznie do obszarów zidentyfikowanych jako wspólne dla wszystkich RPO.
- 9) W przypadku, gdy zakres RPO wykracza poza zakres Wytycznych, IZ RPO może ustanowić bardziej szczegółowe warunki i procedury dotyczące realizacji wsparcia w ramach danego RPO w formie wytycznych programowych, o których mowa w pkt 5.
- 10) W przypadku, gdy RPO zawiera w poszczególnych obszarach rozstrzygnięcia inne niż zawarte w Wytycznych, przy realizacji wsparcia pierwszeństwo mają przyjęte decyzją Komisji Europejskiej postanowienia RPO, przy czym rozstrzygnięcia te muszą wynikać jednoznacznie z zapisów RPO.

Rozdział 3 – Słownik pojęć

- 1) Akredytacja ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego – oznacza akredytację przyznaną przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, na podstawie rekomendacji Komitetu Akredytacyjnego, w związku ze spełnieniem przez OWES Standardów Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej w ramach Systemu Akredytacji i Standardów Działania Instytucji Wsparcia Ekonomii Społecznej (AKSES).
- 2) Centrum integracji społecznej (CIS) – podmiot reintegracji społecznej i zawodowej utworzony na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm.).
- 3) Cross-financing – mechanizm zdefiniowany w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.
- 4) Deinstytucjonalizacja usług – proces przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w lokalnej społeczności, realizowany zgodnie z „Ogólnoeuropejskimi wytycznymi dotyczącymi przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności” i wymagający z jednej strony rozwoju usług

świadczonych w lokalnej społeczności, z drugiej – stopniowego ograniczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej. Integralnym elementem deinstytucjonalizacji usług jest prewencja, mająca zapobiegać umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej, a w przypadku dzieci - rozdzieleniu dziecka z rodziną i umieszczeniu w pieczy zastępczej.

- 5) Klub integracji społecznej (KIS) – podmiot reintegracji społecznej i zawodowej utworzony na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
- 6) Kontrakt socjalny – kontrakt socjalny w rozumieniu art. 6 pkt 6 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163).
- 7) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) – program rozwoju przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów z dnia 12 sierpnia 2014 r. w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej” (M.P. poz. 811), określający cele i kierunki polityki publicznej w obszarze włączenia społecznego oraz wspierania rozwoju ekonomii społecznej w latach 2014-2020.
- 8) Mieszkanie wspomagane – usługa świadczona w lokalnej społeczności:
  - a) w postaci mieszkania chronionego, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub
  - b) w postaci mieszkania lub domu, przygotowującego osoby w nim przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub zapewniającego pomoc w prowadzeniu samodzielnego życia. Mieszkanie lub dom może być prowadzone przez podmioty ekonomii społecznej. Może być prowadzone jako usługa mieszkania:
    - i) treningowego, przygotowującego osoby w nim przebywające do prowadzenia samodzielnego życia. Usługa ma charakter okresowy i służy określonym kategoriom osób (w szczególności osobom opuszczającym pieczę zastępczą, osobom bezdomnym, osobom z zaburzeniami psychicznymi) w osiągnięciu częściowej lub całkowitej samodzielności m.in. poprzez trening samodzielności, poradnictwo, pracę socjalną lub inne usługi aktywnej integracji;
    - ii) wspieranego, stanowiącego alternatywę dla pobytu w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Usługa ma charakter pobytu stałego lub okresowego (w przypadku potrzeby opieki w zastępstwie za opiekunów faktycznych). Służy osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami, w szczególności osobom niesamodzielnym i wymagającym wsparcia w formie usług opiekuńczych.

Formą mieszkania wspomagane nie jest mieszkanie socjalne.

- 9) Opieka instytucjonalna – usługi świadczone:

- a) w placówce opiekuńczo-pobytowej, czyli placówce wieloosobowego całodobowego pobytu i opieki, w której liczba mieszkańców jest większa niż 30 osób oraz w której:
    - i) usługi nie są świadczone w sposób zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby);
    - ii) wymagania organizacyjne mają pierwszeństwo przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców;
    - iii) mieszkańcy nie mają wystarczającej kontroli nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą w zakresie funkcjonowania w ramach placówki;
    - iv) mieszkańcy są odizolowani od ogółu społeczności lub zmuszeni do mieszkania razem;
  - b) w placówce opiekuńczo-wychowawczej w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2015 r. poz. 332) dla więcej niż 14 osób.
- 10) Opiekun faktyczny – osoba pełnoletnia opiekująca się osobą niesamodzielną, niebędąca opiekunem zawodowym i niepobierająca wynagrodzenia z tytułu opieki nad osobą niesamodzielną, najczęściej członek rodziny.
- 11) Osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym:
- a) osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej lub kwalifikujące się do objęcia wsparciem pomocy społecznej, tj. spełniające co najmniej jedną z przesłanek określonych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
  - b) osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
  - c) osoby przebywające w pieczy zastępczej lub opuszczające pieczę zastępczą oraz rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
  - d) osoby nieletnie, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2014 r. poz. 382);
  - e) osoby przebywające w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.);

- f) osoby z niepełnosprawnością – osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);
  - g) rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością, o ile co najmniej jeden z rodziców lub opiekunów nie pracuje ze względu na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością;
  - h) osoby zakwalifikowane do III profilu pomocy, zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, z późn. zm.);
  - i) osoby niesamodzielne;
  - j) osoby bezdomne lub dotknięte wykluczeniem z dostępu do mieszkań w rozumieniu Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego i realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020;
  - k) osoby odbywające kary pozbawienia wolności;
  - l) osoby korzystające z PO PŻ.
- 12) Osoba niesamodzielna – osoba, która ze względu na podeszły wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymaga opieki lub wsparcia w związku z niemożnością samodzielnego wykonywania co najmniej jednej z podstawowych czynności dnia codziennego.
- 13) Ośrodek wsparcia ekonomii społecznej (OWES) – podmiot lub partnerstwo posiadające akredytację ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, świadczące łącznie wszystkie rodzaje usług wsparcia ekonomii społecznej.
- 14) Otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – to osoby spokrewnione lub niespokrewnione z osobami zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wspólnie zamieszkujące i gospodarujące, a także inne osoby z najbliższego środowiska osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Za otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym można uznać wszystkie osoby, których udział w projekcie jest niezbędny dla skutecznego wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Do otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym należą także osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą lub kandydaci do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej, osoby

prowadzące rodzinne domy dziecka i dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

15) Podmiot ekonomii społecznej –

- a) przedsiębiorstwo społeczne, w tym spółdzielnia socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. Nr 94, poz. 651, z późn. zm.);
- b) podmiot reintegracyjny, realizujący usługi reintegracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym:
  - i) CIS i KIS;
  - ii) ZAZ i WTZ, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- c) organizacja pozarządowa lub podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2014 r. poz. 1118, z późn. zm.);
- d) podmiot sfery gospodarczej utworzony w związku z realizacją celu społecznego bądź dla którego leżący we wspólnym interesie cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej. Grupę tę można podzielić na następujące podgrupy:
  - i) organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych;
  - ii) spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie tj. spółdzielnie pracy, inwalidów i niewidomych, działające w oparciu o ustawę z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 2013 r. poz. 1443, z późn. zm.);
  - iii) spółki non-profit, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, o ile udział sektora publicznego w spółce wynosi nie więcej niż 50%.

16) Pośrednik finansowy – podmiot wybrany przez podmiot zarządzający funduszem funduszy, o którym mowa w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,

Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 i oferujący instrumenty finansowe bezpośrednio podmiotom ekonomii społecznej.

- 17) Praca socjalna – praca socjalna, o której mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- 18) Projekt partnerski – projekt partnerski, o którym mowa w art. 33 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
- 19) Projekt zintegrowany – projekt zintegrowany, o którym mowa w art. 32 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.
- 20) Przedsiębiorstwo społeczne - podmiot, który spełnia łącznie poniższe warunki:
  - a) jest podmiotem prowadzącym zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym działalność gospodarczą (wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i rachunkowym), której celem jest:
    - i) integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób:
      - zatrudnienie co najmniej 50% osób bezrobotnych, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy lub osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym lub
      - zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
    - ii) lub realizacja usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2013 r. poz. 1457) lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego zgodnie z ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych: zatrudnienie co najmniej 20% osób, o których mowa w ppkt i;
  - b) jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczą go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze

zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;

- c) jest zarządzany na zasadach demokratycznych (w przypadku spółdzielni) albo co najmniej posiada ciało konsultacyjno-doradcze z udziałem pracowników lub innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami.

21) Ścieżka reintegracji – zestaw kompleksowych i zindywidualizowanych form wsparcia, mających na celu wyprowadzenie osób lub rodzin z ubóstwa lub wykluczenia społecznego. Ścieżka reintegracji może być realizowana w ramach jednego projektu (ścieżka udziału w projekcie) lub – ze względu na złożoność problemów i potrzeb danej osoby lub rodziny – wykraczać poza ramy jednego projektu i być kontynuowana w innym projekcie lub pozaprojektowo. Wsparcie w ramach ścieżki reintegracji może być realizowane przez jedną lub przez kilka instytucji zazwyczaj w sposób sekwencyjny.

22) Środowisko zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym –

- a) osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, otoczenie tych osób lub społeczność lokalna, w której zamieszkują;
- b) społeczność lokalna, którą cechuje co najmniej jedna z przesłanek wykluczających, o których mowa w pkt 11;
- c) społeczność lokalna, która zamieszkuje obszary zdegradowane w rozumieniu Wytocznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 lub jej udział jest niezbędny w rewitalizacji, o której mowa w ww. wytycznych.

23) Usługi aktywnej integracji – usługi, których celem jest:

- a) odbudowa i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu (reintegracja społeczna) lub
- b) odbudowa i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy (reintegracja zawodowa) lub
- c) zapobieganie procesom ubóstwa, marginalizacji i wykluczenia społecznego.

Do usług aktywnej integracji należą usługi o charakterze:

- i) społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej,

- ii) zawodowym, których celem jest pomoc w podjęciu decyzji dotyczącej wyboru lub zmiany zawodu, wyposażenie w kompetencje i kwalifikacje zawodowe oraz umiejętności pożądane na rynku pracy, pomoc w utrzymaniu zatrudnienia;
- iii) edukacyjnym, których celem jest wzrost poziomu wykształcenia, dostosowanie wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy,
- iv) zdrowotnym, których celem jest wyeliminowanie lub złagodzenie barier zdrowotnych utrudniających funkcjonowanie w społeczeństwie lub powodujących oddalenie od rynku pracy.

24) Usługi społeczne – są to następujące usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym:

- a) usługi asystenckie – to usługi świadczone przez asystentów na rzecz osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami umożliwiające stałe lub okresowe wsparcie tych osób i rodzin w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego, niezbędnych do ich aktywnego funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego;
- b) usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, w tym usługi krótkookresowego całodobowego i dziennego pobytu dla osób niesamodzielnych, których celem jest zapewnienie opieki dla osób niesamodzielnych w zastępstwie za opiekunów faktycznych, zwane dalej „usługami opiekuńczymi”;
- c) usługi wspierania rodziny zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w tym:
  - i) praca z rodziną, w tym w szczególności asystentura rodzinna, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, terapia i mediacja; usługi dla rodzin z dziećmi, w tym usługi opiekuńcze i specjalistyczne, pomoc prawna, szczególnie w zakresie prawa rodzinnego; organizowanie dla rodzin spotkań, mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji, zwanych „grupami wsparcia” lub „grupami samopomocowymi”;
  - ii) pomoc w opiece i wychowaniu dziecka, w tym poprzez usługi placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej oraz w formie pracy podwórkowej;
  - iii) pomoc rodzinie w opiece i wychowaniu poprzez wsparcie rodzin wspierających;
- d) usługi systemu pieczy zastępczej zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

- e) usługi w postaci mieszkań chronionych, zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej i innych mieszkań wspomaganych;
- f) inne usługi społeczne wskazane w PO w ramach PI 9iv.

25) Usługi świadczone w lokalnej społeczności – usługi umożliwiające osobom niezależne życie w środowisku lokalnym. Usługi te zapobiegają odizolowaniu osób od rodziny i środowiska lokalnego, a gdy to nie jest możliwe, gwarantują tym osobom warunki życia jak najbardziej zbliżone do warunków domowych i rodzinnych oraz umożliwiają podtrzymywanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich Są to usługi świadczone w sposób:

- a) zindywidualizowany (dostosowany do potrzeb i możliwości danej osoby) oraz jak najbardziej zbliżony do warunków odpowiadających życiu w środowisku domowym i rodzinnym;
- b) umożliwiający odbiorcom tych usług kontrolę nad swoim życiem i nad decyzjami, które ich dotyczą;
- c) zapewniający, że odbiorcy usług nie są odizolowani od ogółu społeczności lub nie są zmuszeni do mieszkania razem;
- d) gwarantujący, że wymagania organizacyjne nie mają pierwszeństwa przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców.

Do usług świadczonych w lokalnej społeczności należą w szczególności:

- i) usługi wspierania rodziny, o których mowa w pkt 24 lit. c;
- ii) rodzinna piecza zastępcza oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze do 14 osób, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;

oraz poniżej wymienione usługi, o ile spełniają warunki, o których mowa w lit. a-d:

- iii) usługi asystenckie;
- iv) usługi asystenckie i opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania,
- v) usługi w postaci mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- vi) usługi w postaci mieszkań wspomaganych, o ile liczba miejsc jest nie większa niż 30; limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc w mieszkaniu;
- vii) usługi w rodzinnym domu pomocy, o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

- viii) usługi w ośrodkach wsparcia, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, o ile liczba miejsc całodobowego pobytu w tych ośrodkach jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc całodobowego pobytu w poszczególnych ośrodkach wsparcia;
  - ix) usługi w domu pomocy społecznej o liczbie miejsc, która jest nie większa niż 30. Limit 30 miejsc nie obowiązuje w przypadku, gdy przepisy prawa krajowego wskazują mniejszą maksymalną liczbę miejsc.
- 26) Usługi wsparcia ekonomii społecznej – usługi animacji lokalnej (usługi animacyjne), rozwoju ekonomii społecznej (usługi inkubacyjne) usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usługi biznesowe), rozumiane zgodnie z KPRES.

Rozdział 4 –Ogólne warunki realizacji CT 9 EFS

Podrozdział 4.1 Koordynacja, partnerstwo i profilowanie interwencji EFS

- 1) Ilekroć w Wytycznych jest mowa o podejmowaniu decyzji przez IZ RPO, zapewnianiu, gwarantowaniu, umożliwianiu, preferowaniu czy profilowaniu interwencji należy przez to rozumieć wykorzystanie przez IZ RPO w szczególności następujących mechanizmów:
  - a) wprowadzanie w ramach SZOOP warunków realizacji wsparcia, w szczególności wynikających z Wytycznych;
  - b) wyodrębnianie w ramach SZOOP działań, poddziałań, typów operacji, grup docelowych;
  - c) rekomendowania Komitetowi Monitorującemu RPO kryteriów wyboru projektów, w tym:
    - i) stosowanie konkursów dedykowanych, w szczególności określonego rodzaju wsparcia, określonej grupie docelowej lub określonego terytorium (np. obszarowi zdegradowanemu, poddanemu rewitalizacji);
    - ii) wyodrębnianie w ramach konkursów określonej alokacji na realizację projektów dedykowanych, w szczególności określonego rodzaju wsparcia i określonym usługom, określonej grupie docelowej lub określonego terytorium (np. obszarowi zdegradowanemu, poddanemu rewitalizacji);
  - d) wprowadzenie do decyzji lub umowy o dofinansowanie projektu postanowień określających obowiązki beneficjenta;

- e) wydanie wytycznych programowych, zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

IZ RPO decyduje o tym, jaki mechanizm wykorzystać, chyba że Wytyczne wskazują wprost jakiego rodzaju mechanizm ma być wykorzystany przez IZ RPO w konkretnej sytuacji.

- 2) Dla zapewnienia skoordynowanej i komplementarnej realizacji projektów na danym terytorium (np. gminy, powiatu), IZ RPO może:

- a) zapewnić, że projekty realizowane na danym terytorium przez jednostki samorządu terytorialnego lub ich jednostki organizacyjne są realizowane przy wykorzystaniu mechanizmu zlecenia zadań zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W tym celu IZ RPO może określić warunki brzegowe i preferencje dotyczące zlecenia zadań (np. określić kategorie zadań podlegających zleceniu);

- b) zapewnić, że projekty realizowane na danym terytorium przez jednostki samorządu terytorialnego lub ich jednostki organizacyjne, są realizowane w partnerstwie z jednostkami spoza sektora publicznego, w szczególności z podmiotami ekonomii społecznej. IZ RPO może także zapewnić obligatoryjny udział w partnerstwie co najmniej jednej jednostki organizacyjnej pomocy społecznej, o której mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

- c) wybierać na danym terytorium projekty zintegrowane;

- d) zobowiązać beneficjentów w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do informowania właściwych terytorialnie OPS i PCPR o realizowanych projektach;

- e) zapewnić inny sposób koordynacji i komplementarności działań na danym terytorium, gwarantujący spójność i wzajemne uzupełnianie się działań podejmowanych na tym samym terytorium przez różnych beneficjentów w odniesieniu do tej samej grupy docelowej lub nastawionych na realizację tych samych celów lub rozwiązanie tych samych problemów, w tym uniknięcie konkurencji o uczestników i adresowania wsparcia do grup docelowych w mniejszym stopniu zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w celu szybkiego i łatwego osiągnięcia wymaganych wskaźników.

- 3) IZ PO WER i IZ RPO podejmują działania służące zwiększeniu liczby projektów partnerskich. IZ PO WER i IZ RPO preferuje projekty partnerskie, w szczególności

realizowane w partnerstwie wielosektorowym (co najmniej dwa sektory spośród sektora społecznego, prywatnego, publicznego).

- 4) IZ PO WER i IZ RPO mogą zaproponować Komitetowi Monitorującemu kryteria wyboru projektów dotyczące realizacji projektów wyłącznie w partnerstwie w odniesieniu do wszystkich projektów realizowanych w CT 9 lub w odniesieniu do określonej części CT 9 (problemu do rozwiązania, planowanego rezultatu, grupy docelowej, rodzaju wsparcia, instrumentów, usług, terytorium, konkursu, projektu itp.).
- 5) IZ PO WER i IZ RPO mogą zaproponować Komitetowi Monitorującemu kryteria wyboru projektów dotyczące rodzaju partnerstwa pożądanego dla danego rodzaju problemu do rozwiązania, planowanego rezultatu, grupy docelowej, rodzaju wsparcia, instrumentów, usług, terytorium, konkursu, projektu, itp.
- 6) IZ RPO realizuje i profiluje interwencję (ukierunkowuje wsparcie EFS) w oparciu o analizę sytuacji wewnątrzregionalnej, uwzględniającej w szczególności:
  - a) diagnozę problemów, z uwzględnieniem różnicowań terytorialnych;
  - b) diagnozę potrzeb, z uwzględnieniem różnicowań terytorialnych;
  - c) analizę trendów demograficznych, z uwzględnieniem różnicowań terytorialnych;
  - d) poziom dostępności usług (aktywnej integracji, usług społecznych oraz usług wsparcia ekonomii społecznej) w ujęciu terytorialnym, z uwzględnieniem ich dostępności i barier w dostępności dla poszczególnych grup docelowych;
  - e) degradację obszarów i potrzebę rewitalizacji;
  - f) potrzeby i specyfikę grup docelowych (w tym dostosowanie usług do potrzeb poszczególnych grup docelowych, bariery w dostępności do usług), z uwzględnieniem różnicowań terytorialnych;
  - g) oczekiwane rezultaty;
  - h) określony w RPO typ operacji lub rodzaj wsparcia.

Profilowanie interwencji (ukierunkowanie wsparcia EFS) dotyczy wszystkich projektów wybieranych zarówno w trybie konkursowym, jak i pozakonkursowym.

- 7) IZ RPO zapewnia, że w profilowaniu interwencji (ukierunkowaniu wsparcia EFS) uczestniczy ROPS. W profilowaniu interwencji mogą uczestniczyć także inni partnerzy zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2014-2020.

- 8) Wsparcie dla infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług aktywnej integracji oraz usług społecznych odbywa się zgodnie z regulacjami rozdziału 8.
- 9) IZ RPO zapewnia, że wsparcie realizowane w ramach PI 9vi w poszczególnych obszarach jest zgodne z Wytycznymi.

Podrozdział 4.2 Demarkacje dotyczące grup docelowych

- 1) W celu zapewnienia demarkacji pomiędzy CT 8 a CT 9 w zakresie wsparcia osób bezrobotnych, IZ RPO zapewnia, że w ramach CT 9 wsparcie jest kierowane do osób, wobec których zastosowanie wyłącznie instrumentów i usług rynku pracy jest niewystarczające i istnieje konieczność zastosowania w pierwszej kolejności usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, w tym do osób zakwalifikowanych do III profilu pomocy i skierowanych do objęcia Programem Aktywizacja i Integracja w oparciu o ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- 2) IZ PO WER zapewnia realizację wsparcia dedykowanego społeczności romskiej. Jednocześnie IZ RPO umożliwi osobom ze społeczności romskiej korzystanie ze wsparcia, o ile osoby te są osobami zagrożonymi ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wsparcie na poziomie RPO nie może mieć charakteru wsparcia dedykowanego wyłącznie społeczności romskiej.
- 3) IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla osób odbywających karę pozbawienia wolności nie będzie udzielane w ramach RPO.

Podrozdział 4.3 Preferencje dotyczące grup docelowych w CT 9

- 1) IZ RPO zapewnia, że preferowane do wsparcia są osoby lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym doświadczające wielokrotnego wykluczenia społecznego rozumianego jako wykluczenie z powodu więcej niż jednej z przesłanek, o których mowa w rozdziale 3 pkt 11.
- 2) IZ RPO zapewnia, że preferowane do wsparcia są osoby:
  - a) o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności;
  - b) z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z niepełnosprawnością intelektualną oraz osoby z zaburzeniami psychicznymi.
- 3) IZ RPO zapewnia, że preferowane jest wsparcie dla osób korzystających z PO PŻ.
- 4) IZ RPO może preferować wsparcie dla środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. IZ RPO może określić zestaw cech lub wskaźników, na

podstawie których będą zidentyfikowane środowiska zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

- 5) IZ PO WER i IZ RPO zapewniają, że preferowane jest wsparcie dla osób, rodzin lub środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w związku z rewitalizacją obszarów zdegradowanych, o której mowa w Wytocznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.
- 6) IZ PO WER i IZ RPO gwarantują możliwość kierowania wsparcia do otoczenia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, o ile jest ono niezbędne dla skutecznego wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Podrozdział 4.4 Komplementarność z PO PŻ

IZ RPO zapewnia komplementarność wsparcia w ramach RPO z Programem Operacyjnym Pomoc Żywnościowa 2014-2020 (PO PŻ), współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 223/2014 z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (Dz. Urz. UE L 72 z 12.03.2014, str. 1) oraz ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. W tym celu IZ RPO:

- a) zapewnia, że preferowane do objęcia wsparciem EFS w ramach projektów realizowanych w PI 9i i PI 9iv są osoby lub rodziny korzystające z PO PŻ, a zakres wsparcia dla tych osób lub rodzin nie będzie powielał działań, które dana osoba lub rodzina otrzymała lub otrzymuje z PO PŻ w ramach działań towarzyszących, o których mowa w PO PŻ;
- b) w decyzji lub w umowie o dofinansowanie projektu zobowiązuje beneficjenta do poinformowania właściwych terytorialnie ośrodków pomocy społecznej oraz organizacji partnerskich regionalnych i lokalnych, o których mowa w PO PŻ, o prowadzonej rekrutacji do projektów realizowanych w ramach PI 9i i PI 9iv, a także do niepowelania wsparcia, które osoba lub rodzina zagrożona ubóstwem lub wykluczeniem społecznym uzyskuje w ramach działań towarzyszących w PO PŻ.

Podrozdział 4.5 Wykorzystanie rozwiązań wypracowanych z udziałem środków EFS w realizacji wsparcia

- 1) IZ RPO umożliwi wdrożenie bardziej skutecznych i efektywnych rozwiązań lub produktów wypracowanych w ramach:
  - a) projektów systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;

- b) projektów innowacyjnych Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki lub PO WER.
- 2) Rekomenduje się, by IZ RPO:
- a) wskazywała konkretne rozwiązania wypracowane w projektach systemowych Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki;
  - b) wskazywała konkretne pozytywnie zweryfikowane produkty projektów innowacyjnych Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki lub PO WER, które mają być wdrażane.
- 3) W przypadku, gdy nie jest możliwe wskazanie konkretnych rozwiązań lub produktów, rekomenduje się, by IZ RPO definiowała co najmniej zakres tematyczny rozwiązań lub produktów adekwatny do typów projektów, form wsparcia, grup docelowych, problemów do rozwiązania itp.

Podrozdział 4.6 Projekty ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie

- 1) Projekty OPS i PCPR mogą być realizowane w trybie konkursowym lub pozakonkursowym, jeżeli taką możliwość dopuszczają postanowienia RPO.
- 2) IZ RPO dopuszcza możliwość realizacji projektów przez OPS i PCPR w trybie pozakonkursowym, wyłącznie w sytuacji, gdy wszystkie podmioty danego typu (wyłącznie wszystkie OPS lub wyłącznie wszystkie PCPR) w województwie przystąpią do realizacji projektów. W przypadku jednostek realizujących jednocześnie zadania OPS i PCPR, IZ RPO podejmuje decyzję o przynależności tych jednostek do jednego z typów jednostek (albo do OPS albo do PCPR).
- 3) Projekty OPS i PCPR realizowane w trybie pozakonkursowym mogą dotyczyć usług aktywnej integracji oraz – jeżeli RPO przewiduje taką możliwość – usług społecznych, których realizacja należy do OPS i PCPR na podstawie przepisów prawa krajowego.
- 4) IZ RPO zapewnia, że w przypadku wsparcia osób bezrobotnych, w ramach projektów OPS i PCPR wsparciem są obejmowane osoby bezrobotne, które korzystają z pomocy społecznej lub bezrobotne zakwalifikowane do III profilu pomocy zgodnie z ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. W przypadku wsparcia osób bezrobotnych zakwalifikowanych do III profilu pomocy wsparcie jest realizowane na podstawie Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w ww. ustawie.

- 5) IZ RPO zapewnia, że ze środków EFS w ramach projektów OPS i PCPR nie są finansowane bierne formy pomocy w postaci zasiłków. Świadczenia te mogą być uznane za wkład własny do projektu.
- 6) IZ RPO może wymagać, aby OPS i PCPR:
  - a) zlecały realizację określonych zadań w ramach projektu na zasadach dotyczących zlecenia realizacji zadań publicznych, określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2004 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
  - b) realizowały projekty w partnerstwie.
- 7) IZ RPO zapewnia, że OPS i PCPR nie wdrażają samodzielnie usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Wdrożenie tych usług w ramach projektów ww. jednostek jest możliwe wyłącznie przez podmioty wyspecjalizowane w zakresie aktywizacji zawodowej, w szczególności:
  - a) PUP i inne instytucje rynku pracy, o których mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w szczególności w ramach Programu Aktywizacja i Integracja;
  - b) CIS i KIS;
  - c) spółdzielnie socjalne, o których mowa w ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych;
  - d) organizacje pozarządowe, o których mowa w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.
- 8) Usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym w ramach projektów OPS lub PCPR są realizowane:
  - a) przez partnerów OPS lub PCPR w ramach projektów partnerskich;
  - b) przez PUP na podstawie porozumienia o realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy i na zasadach określonych w tej ustawie;
  - c) przez podmioty wybrane w ramach zlecenia zadania publicznego na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
  - d) przez podmioty danej jednostki samorządu terytorialnego wyspecjalizowane w zakresie reintegracji zawodowej, o ile zostaną wskazane we wniosku o dofinansowanie projektu jako realizatorzy projektu.

- 9) IZ RPO, w odniesieniu do OPS i PCPR, stosuje mechanizmy promujące wykorzystanie:
- a) kontraktu socjalnego lub indywidualnych programów, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
  - b) programów aktywności lokalnej w formie lokalnych programów pomocy społecznej, o których mowa w art. 110 ust. 10 oraz art. 112 ust. 13 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- 10) Obowiązkowym elementem kontraktów socjalnych, indywidualnych programów oraz programów aktywności lokalnej, o których mowa w pkt 9, są usługi aktywnej integracji.
- 11) IZ RPO zapewnia, że projekty OPS i PCPR spełniają warunki, określone w innych rozdziałach Wytycznych, w tym w podrozdziale 4.7.

Podrozdział 4.7 Efektywność społeczno-zatrudnieniowa

- 1) IZ RPO w odniesieniu do wszystkich projektów przewidujących bezpośrednie wsparcie dla osób lub rodzin albo środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz wspierających aktywizację społeczno-zatrudnieniową osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w ramach PI 9i i PI 9iv rekomenduje Komitetowi Monitorującemu RPO kryteria wyboru projektów dotyczące efektywności społeczno-zatrudnieniowej, weryfikuje spełnienie kryteriów oraz zobowiązuje beneficjentów w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do przedstawienia informacji niezbędnych do weryfikacji tych kryteriów, z zastrzeżeniem pkt 2.
- 2) W odniesieniu do osób:
- a) będących w pieczy zastępczej i opuszczających tę pieczę, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
  - b) nieletnich, wobec których zastosowano środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości zgodnie z ustawą z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich,
  - c) przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- do których są kierowane usługi aktywnej integracji nie ma obowiązku stosowania kryteriów efektywności społeczno-zatrudnieniowej.
- 3) Efektywność społeczno-zatrudnieniowa jest mierzona:
- a) wśród uczestników projektu względem ich sytuacji w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie, rozumianego zgodnie z definicją wskazaną w Wytycznych Ministra

Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego i realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020;

- b) wśród uczestników projektu, którzy zakończyli udział w projekcie; za zakończenie udziału w projekcie należy uznać zakończenie uczestnictwa w formie lub formach wsparcia realizowanych w ramach projektu zgodnie ze ścieżką udziału w projekcie. Zakończenie udziału w projekcie z powodu podjęcia zatrudnienia wcześniej niż uprzednio było to planowane można uznać za zakończenie udziału w projekcie zgodnie z zaplanowaną ścieżką udziału w projekcie;
  - c) w stosunku do łącznej liczby uczestników projektu, którzy zakończyli udział w projekcie zgodnie ze ścieżką udziału w projekcie.
- 4) Efektywność społeczno-zatrudnieniowa mierzy efekt realizacji projektu względem uczestników projektu w dwóch wymiarach ich funkcjonowania:
- a) w wymiarze społecznym;
  - b) w wymiarze zatrudnieniowym.
- 5) Kryterium efektywności społeczno-zatrudnieniowej w wymiarze społecznym oznacza odsetek uczestników projektu, którzy po zakończeniu udziału w projekcie:
- a) dokonali postępu w procesie aktywizacji społeczno-zatrudnieniowej i zmniejszenia dystansu do zatrudnienia, przy czym postęp powinien rozumiany m.in. jako
    - i) rozpoczęcie nauki;
    - ii) wzmocnienie motywacji do pracy po projekcie;
    - iii) zwiększenie pewności siebie i własnych umiejętności;
    - iv) poprawa umiejętności rozwiązywania pojawiających się problemów;
    - v) podjęcie wolontariatu;
    - vi) poprawa stanu zdrowia;
    - vii) ograniczenie nałogów;
    - viii) doświadczenie widocznej poprawy w funkcjonowaniu (w przypadku osób z niepełnosprawnościami);
  - b) lub podjęli dalszą aktywizację w formie, która:
    - i) obrazuje postęp w procesie aktywizacji społecznej i zmniejsza dystans do zatrudnienia;
    - ii) nie jest tożsama z formą aktywizacji, którą uczestnik projektu otrzymywał przed projektem;
    - iii) nie jest tożsama z formą aktywizacji, którą uczestnik projektu otrzymywał w ramach projektu, chyba że nie jest ona finansowana ze środków EFS i że stanowi postęp w stosunku do sytuacji uczestnika projektu w momencie rozpoczęcia udziału w projekcie.

- 6) IZ RPO określa jednolitą dla danego RPO metodologię pomiaru efektywności społeczno-zatrudnieniowej w wymiarze społecznym biorąc pod uwagę co najmniej elementy, o których mowa w pkt 5.
- 7) Kryterium efektywności społeczno-zatrudnieniowej w wymiarze zatrudnieniowym oznacza odsetek uczestników projektu, którzy po zakończeniu udziału w projekcie zgodnie ze ścieżką udziału w projekcie podjęli zatrudnienie. Pomiar efektywności społeczno-zatrudnieniowej w wymiarze zatrudnieniowym odbywa się zgodnie z metodologią określoną dla efektywności zatrudnieniowej wskazaną w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze rynku pracy na lata 2014-2020.
- 8) Kryterium efektywności społeczno-zatrudnieniowej jest weryfikowane w terminie do 3 miesięcy od zakończenia udziału w projekcie, rozumianego zgodnie z pkt 3 lit. b.
- 9) IZ RPO zobowiązuje beneficjenta w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do tego, że na etapie rekrutacji do projektu zobliguje on uczestników projektu do dostarczenia dokumentów potwierdzających osiągnięcie efektywności społeczno-zatrudnieniowej.
- 10) Szczegółowe warunki dotyczące sposobu weryfikacji spełnienia kryterium efektywności społeczno-zatrudnieniowej określa IZ RPO, z uwzględnieniem Wytycznych.
- 11) Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju określa na podstawie badań minimalne poziomy efektywności społeczno-zatrudnieniowej i przekazuje je IZ RPO.
- 12) IZ RPO w kryteriach wyboru projektów, o których mowa w pkt 1, określa minimalny poziom efektywności społeczno-zatrudnieniowej wymagany do osiągnięcia w wyniku realizacji projektu, przy czym wskazuje poziom ogólnego wskaźnika efektywności społeczno-zatrudnieniowej, w ramach którego dodatkowo wyodrębnia minimalny poziom wskaźnika efektywności zatrudnieniowej.

Rozdział 5 – Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie w ramach PI 9i

Podrozdział 5.1 Ogólne warunki obowiązujące w ramach PI 9i

- 1) IZ RPO zapewnia, że wsparcie w postaci usług aktywnej integracji jest adresowane do:
  - a) osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
  - b) środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w szczególności do lokalnych społeczności na obszarach zdegradowanych objętych rewitalizacją- biorąc pod uwagę elementy, o których mowa w podrozdziale 4.1 dotyczące realizacji i profilowania interwencji (ukierunkowanie wsparcia EFS), oraz postanowienia podrozdziału 4.3 dotyczące preferowania grup docelowych.

- 2) Usługi aktywnej integracji mogą mieć charakter wsparcia indywidualnego (adresowanego do osoby), rodzinnego (adresowanego do rodziny) oraz środowiskowego (adresowanego do określonego środowiska).
- 3) IZ RPO zapewnia, że usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym dla osób, rodzin i środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym nie mogą stanowić pierwszego elementu wsparcia w ramach ścieżki reintegracji; IZ RPO zapewnia, że praca socjalna jest traktowana jako instrument aktywnej integracji o charakterze społecznym. Jednocześnie IZ RPO zapewnia, że projekty obejmujące wyłącznie pracę socjalną nie są wybierane do dofinansowania.
- 4) IZ RPO zapewnia, że proces wsparcia osób, rodzin i środowisk zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym odbywa się w oparciu o ścieżkę reintegracji, stworzoną indywidualnie dla każdej osoby, rodziny, środowiska zagrożonego ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb.
- 5) W ramach ścieżki reintegracji, obok usług aktywnej integracji, mogą być realizowane usługi społeczne, o ile jest to niezbędne dla zapewnienia indywidualizacji i kompleksowości wsparcia dla konkretnej osoby, rodziny czy środowiska i przyczynia się do realizacji celów aktywnej integracji, o których mowa w rozdziale 3 pkt 23, przy czym wsparcie jest skoncentrowane na osobie i jej potrzebach, a nie na rozwijaniu usług.
- 6) IZ RPO zapewnia, że usługi reintegracji społecznej i zawodowej realizowane przez CIS i KIS są uznawane za kompleksową usługę aktywnej integracji, obejmującej aktywną integrację społeczną i zawodową.
- 7) IZ RPO zapewnia wsparcie służące poprawie dostępu do usług reintegracji społecznej i zawodowej realizowanych przez CIS i KIS.
- 8) Wsparcie, o którym mowa w pkt 7, jest udzielane na stworzenie nowych miejsc reintegracji społecznej i zawodowej:
  - a) w istniejących podmiotach, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym;
  - b) poprzez utworzenie podmiotów, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.
- 9) IZ RPO zapewnia, że tworzenie nowych podmiotów, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, uwzględnia aspekty, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6.
- 10) IZ RPO zapewnia zastosowanie mechanizmów gwarantujących trwałość podmiotów utworzonych ze środków EFS (w szczególności nowo utworzonych CIS i KIS, a także ZAZ lub WTZ, o ile IZ RPO dopuści tworzenie tych podmiotów). IZ RPO zobowiązuje beneficjenta w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do zachowania trwałości

utworzonych w ramach projektu podmiotów po zakończeniu realizacji projektu, co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. IZ RPO weryfikuje spełnienie warunku trwałości, po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.

- 11) Wsparcie dla infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług aktywnej integracji odbywa się zgodnie z regulacjami rozdziału 8.

Podrozdział 5.2 Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami

- 1) IZ RPO zapewnia, że aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami odbywa się poprzez:
  - a) wykorzystanie usług aktywnej integracji; IZ RPO umożliwi realizację usług asystenckich, a także innych usług aktywnej integracji w szczególności takich jak usługi trenera pracy lub inne usługi umożliwiające uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia i nabywanie nowych umiejętności społecznych i zawodowych, pozwalających uzyskać i utrzymać zatrudnienie, w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia;
  - b) usługi reintegracji społecznej i zawodowej realizowane przez CIS i KIS;
  - c) wykorzystanie usług aktywnej integracji w ramach WTZ i ZAZ zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. IZ RPO umożliwi realizację usług asystenckich, a także innych usług aktywnej integracji, w szczególności takich jak usługi trenera pracy lub inne usługi umożliwiające uzyskanie i utrzymanie zatrudnienia i nabywanie nowych umiejętności społecznych i zawodowych, pozwalających uzyskać i utrzymać zatrudnienie w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia.
- 2) Co do zasady ze środków EFS nie są tworzone nowe ZAZ. Ewentualną decyzję o dopuszczeniu możliwości tworzenia ZAZ w ramach RPO podejmuje IZ RPO po:
  - a) przeprowadzeniu analizy potrzeb regionu, z uwzględnieniem aspektów, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6 oraz
  - b) zagwarantowaniu trwałości funkcjonowania nowo tworzonych podmiotów, zgodnie podrozdziałem 5.1 pkt 10.
- 3) IZ RPO zapewnia, że wsparcie w ramach ZAZ odbywa się poprzez:
  - a) zwiększenie liczby osób z niepełnosprawnościami zatrudnionych w istniejących ZAZ, z możliwością objęcia tych osób usługami aktywnej integracji; okres zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami w ZAZ po zakończeniu realizacji projektu jest co najmniej równy okresowi zatrudnienia w ramach projektu; okres może być krótszy,

- wyłącznie, o ile osoba z niepełnosprawnością podejmie w tym okresie zatrudnienie poza ZAZ;
- b) wsparcie osób z niepełnosprawnościami dotychczas zatrudnionych w ZAZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji ukierunkowaną na przygotowanie osób zatrudnionych w ZAZ do podjęcia zatrudnienia poza ZAZ: na otwartym rynku pracy lub w przedsiębiorczości społecznej; IZ RPO tworzy możliwość wsparcia dla osób zatrudnionych w ZAZ usługami asystenckimi oraz usługami trenera pracy, umożliwiającymi uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia, w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia.
- 4) Co do zasady ze środków EFS nie są tworzone nowe WTZ. Ewentualną decyzję o dopuszczeniu możliwości tworzenia WTZ w ramach RPO podejmuje IZ RPO po:
- a) przeprowadzeniu analizy potrzeb regionu, z uwzględnieniem aspektów, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6, w szczególności analizy i stopnia nasycenia usługami WTZ w ujęciu terytorialnym, przestrzennego rozmieszczenia ZAZ w regionie oraz
  - b) zagwarantowaniu trwałości funkcjonowania nowo tworzonych podmiotów, zgodnie z podrozdziałem 5.1 pkt 10.
- 5) IZ RPO zapewnia, że wsparcie w ramach WTZ odbywa się poprzez:
- a) wsparcie usługami aktywnej integracji nowych osób w istniejących WTZ;
  - b) wsparcie dotychczasowych uczestników WTZ nową ofertą w postaci usług aktywnej integracji obowiązkowo ukierunkowaną na przygotowanie uczestników WTZ do podjęcia zatrudnienia i ich zatrudnienie: w ZAZ, na otwartym lub chronionym rynku pracy lub w przedsiębiorczości społecznej; IZ RPO tworzy możliwość wsparcia uczestników WTZ usługami asystenckimi oraz usługami trenera pracy, umożliwiającymi uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia, w szczególności w początkowym okresie zatrudnienia, umożliwia także realizację praktyk lub staży dla uczestników WTZ.
- 6) W celu zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, IZ RPO umożliwia realizację działań wspierających pracodawców w tworzeniu miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami, w szczególności poprzez wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy na potrzeby zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością, dostosowanie stanowiska pracy do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
- 7) IZ RPO preferuje kompleksowe projekty obejmujące zarówno aktywizację społeczno-zawodową osób z niepełnosprawnościami, jak również działania, o których mowa w pkt 6.
- 8) IZ RPO zapewnia, że turnusy rehabilitacyjne, o których mowa w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób

niepełnosprawnych nie są traktowane jako instrument aktywnej integracji. Kwota przeznaczona na turnus rehabilitacyjny aktywizowanej osoby z niepełnosprawnością może być jednak uznana za wkład własny do projektu.

Rozdział 6 – Wsparcie rozwoju usług społecznych w ramach PI 9iv

Podrozdział 6.1 Ogólne warunki wsparcia rozwoju usług społecznych w ramach PI 9iv

- 1) Dla zapewnienia demarkacji pomiędzy usługami społecznymi a usługami zdrowotnymi, które są przedmiotem odrębnych wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju, IZ RPO przyjmuje, że usługi społeczne to usługi realizowane przez beneficjentów niebędących podmiotami leczniczymi. W ramach projektów dotyczących usług społecznych, w szczególności usług opiekuńczych, IZ RPO umożliwia finansowanie usług zdrowotnych, o ile usługi te są niezbędne do zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom zagrożonym ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
- 2) IZ RPO zapewnia preferencje dla realizacji usług społecznych przez podmioty ekonomii społecznej. Preferencje mogą być zapewnione w szczególności poprzez:
  - a) rekomendowanie Komitetowi Monitorującemu RPO określonych kryteriów wyboru projektów ograniczających wsparcie w ramach danego konkursu wyłącznie do podmiotów ekonomii społecznej lub premiujących realizację projektów przez te podmioty;
  - b) preferencje dla projektów partnerskich realizowanych przez administrację publiczną i podmioty ekonomii społecznej;
  - c) zobowiązanie beneficjentów w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do zlecenia zadań na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, dokonywania zamówień z wykorzystaniem klauzul społecznych zgodnie z ustawą z 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2013 poz. 907, z późn. zm.), dokonywania zamówień u podmiotów ekonomii społecznej w przypadku zakupów nieobjętych ustawą z 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych.
- 3) IZ RPO zapewnia, że EFS wspiera proces deinstytucjonalizacji usług.

Podrozdział 6.2 – Usługi opiekuńcze i asystenckie w ramach PI 9iv

- 1) IZ RPO zapewnia, że usługi opiekuńcze są świadczone dla osób niesamodzielnych.
- 2) IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług opiekuńczych prowadzi każdorazowo do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych prowadzonych przez danego beneficjenta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji

projektu. Liczba miejsc świadczenia usług opiekuńczych jest zwiększana wyłącznie w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności.

- 3) IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług opiekuńczych odbywa się poprzez tworzenie miejsc świadczenia usług opiekuńczych w formie usług świadczonych w lokalnej społeczności. Tworzone miejsca świadczenia usług opiekuńczych mogą być miejscami:
  - a) stałego lub krótkookresowego pobytu dziennego;
  - b) stałego lub krótkookresowego pobytu całodobowego.Miejsca krótkookresowego pobytu służą przede wszystkim poprawie dostępu do usług opiekuńczych w zastępstwie za opiekunów faktycznych.
- 4) Miejsca świadczenia usług opiekuńczych mogą być tworzone zarówno w nowych podmiotach, jak i w podmiotach już istniejących, z zastrzeżeniem wynikającym z pkt 2.
- 5) IZ RPO zapewnia, że nie są tworzone nowe miejsca świadczenia usług opiekuńczych w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych ani nie są utrzymywane dotychczas istniejące miejsca świadczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w ramach placówek opiekuńczo-pobytowych.
- 6) IZ RPO umożliwi wsparcie dla osób będących w opiece instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-pobytowych w celu przejścia tych osób do opieki realizowanej w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności, o ile przyczynia się to do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w postaci usług świadczonych w lokalnej społeczności.
- 7) IZ RPO może umożliwić podmiotom prowadzącym opiekę instytucjonalną, tj. placówkom opiekuńczo-pobytowym sfinansowanie działań pozwalających na rozszerzenie oferty o prowadzenie usług świadczonych w lokalnej społeczności, o ile przyczyni się to do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług opiekuńczych w postaci usług świadczonych w lokalnej społeczności.
- 8) Aby umożliwić pozostanie osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych w lokalnej społeczności, IZ RPO dopuszcza finansowanie działań pozwalających tym osobom na w miarę możliwości samodzielne funkcjonowanie, w tym działań zwiększających mobilność, autonomię, bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych (np. likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania, sfinansowanie wypożyczenia sprzętu niezbędnego do opieki nad osobami niesamodzielnymi lub sprzętu zwiększającego samodzielność osób, usługi dowożenia posiłków, przewóz do miejsca pracy lub ośrodka wsparcia); przy czym tego rodzaju działania realizowane są wyłącznie jako element kompleksowych projektów dotyczących usług asystenckich lub usług opiekuńczych i mogą być finansowane z EFS lub w ramach cross-financingu.

- 9) IZ RPO umożliwia wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach opiekuńczych np. teleopieki, systemów przywoławczych.
- 10) IZ RPO umożliwia realizację działań wspierających opiekunów faktycznych w opiece nad osobami niesamodzielnymi, w szczególności:
- a) kształcenie, w tym szkolenie i zajęcia praktyczne oraz wymianę doświadczeń dla opiekunów faktycznych, zwiększających ich umiejętności w zakresie opieki nad osobami niesamodzielnymi;
  - b) poradnictwo, w tym psychologiczne oraz pomoc w uzyskaniu informacji umożliwiających poruszanie się po różnych systemach wsparcia, z których korzystanie jest niezbędne dla sprawowania wysokiej jakości opieki i odciążenia opiekunów faktycznych;
  - c) tworzenie miejsc krótkookresowego pobytu w zastępstwie za opiekunów faktycznych w formie pobytu całodobowego lub dziennego, zgodnie z pkt 3;
  - d) sfinansowanie usługi asystenckiej lub usługi opiekuńczej w celu umożliwienia opiekunom faktycznym funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.
- 11) IZ RPO zapewnia, że usługi asystenckie są świadczone dla osób z niepełnosprawnościami.
- 12) IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług asystenckich prowadzi każdorazowo do zwiększenia liczby miejsc świadczenia usług asystenckich prowadzonych przez danego beneficjenta w stosunku do danych z roku poprzedzającego rok rozpoczęcia realizacji projektu. Liczba miejsc świadczenia usług asystenckich jest zwiększana wyłącznie w ramach usług świadczonych w lokalnej społeczności lub w celu umożliwienia osobom przebywającym w opiece instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-pobytowych, przejście do usług świadczonych w lokalnej społeczności.
- 13) IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla usług asystenckich odbywa się poprzez zwiększanie liczby asystentów funkcjonujących w ramach nowych podmiotów lub podmiotów istniejących, z zastrzeżeniem wynikającym z pkt 12.
- 14) IZ RPO zapewnia, że wsparcie świadczone w ramach usług asystenckich jest wsparciem wysokiej jakości dostosowanym do indywidualnych potrzeb osób wynikających z poszczególnych rodzajów niepełnosprawności oraz zakresu czynności wykonywanych przez asystenta w ramach usługi asystenckiej. Usługi asystenckie mogą być świadczone przez asystentów osób niepełnosprawnych, którzy ukończyli kształcenie w zawodzie asystenta osoby niepełnosprawnej zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. poz. 184, z późn. zm.) lub przez asystentów osobistych posiadających doświadczenie w realizacji usług asystenckich lub odpowiednie

przeszkolenie, przy czym istnieje możliwość przeszkolenia asystentów w ramach projektu przed rozpoczęciem świadczenia przez nich usług na rzecz osób z niepełnosprawnościami. IZ RPO określa poziom wymaganych kompetencji lub kwalifikacji dla asystentów realizujących usługi asystenckie.

- 15) IZ RPO umożliwia sfinansowanie usługi asystenckiej w celu umożliwienia jej opiekunom faktycznym funkcjonowania społecznego, zawodowego lub edukacyjnego.
- 16) IZ RPO zapewnia, że wsparcie w ramach projektu nie spowoduje:
  - a) zmniejszenia dotychczasowego finansowania usług asystenckich lub opiekuńczych przez beneficjenta oraz
  - b) zastąpienia środkami projektu dotychczasowego finansowania przez beneficjentów usług asystenckich lub opiekuńczych.
- 17) IZ RPO zapewnia, że utrzymywanie miejsc świadczenia usług opiekuńczych i asystenckich ze środków EFS stworzonych przez danego beneficjenta trwa nie dłużej niż 3 lata.
- 18) IZ RPO zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług asystenckich i opiekuńczych utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.
- 19) IZ RPO zapewnia, że wsparcie jest adresowane w pierwszej kolejności do osób z niepełnosprawnościami i osób niesamodzielnych, których dochód nie przekracza 150% właściwego kryterium dochodowego (na osobę samotnie gospodarującą lub na osobę w rodzinie), o którym mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- 20) IZ RPO może umożliwić korzystanie z usług asystenckich lub opiekuńczych także innym osobom niż wskazane w pkt 19. IZ RPO może określić kryteria rekrutacji tych osób do projektów lub umożliwić beneficjentowi ich określenie. Kryteria rekrutacji uwzględniają w szczególności sytuację materialną osób niesamodzielnych oraz ich opiekunów faktycznych, rodzaj usług i specyfikę grupy docelowej. IZ RPO zapewnia, że decyzja o przyznaniu osobie niesamodzielnej lub jej opiekunom usług asystenckich lub opiekuńczych jest poprzedzona każdorazowo indywidualną oceną sytuacji materialnej i życiowej (rodzinnej i zawodowej) danej osoby niesamodzielnej oraz opiekunów faktycznych tej osoby.
- 21) IZ RPO może dopuścić częściową lub całkowitą odpłatność za usługi asystenckie lub opiekuńcze, dla osób innych niż wskazane w pkt 19. Wówczas IZ RPO określa zasady odpłatności lub umożliwia beneficjentowi zaproponowanie własnych zasad odpłatności

skorelowanych z zasadami dotychczas stosowanymi przez beneficjenta. Zasady odpłatności uzależnione są w szczególności od sytuacji materialnej osób niesamodzielnych i ich opiekunów faktycznych, rodzaju usługi i specyfiki grupy docelowej. Stosowanie odpłatności w projekcie musi być zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu, przy czym odpłatności te stanowią wkład własny w projekcie.

Podrozdział 6.3 – Usługi wsparcia rodziny i pieczy zastępczej

- 1) Możliwy zakres usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym działań na rzecz usamodzielnienia osób opuszczających pieczę zastępczą oraz podmioty uprawnione do realizacji tych usług określa ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla rodziny i pieczy zastępczej odbywa się zgodnie z ww. ustawą. Jednocześnie IZ RPO zapewnia, że z EFS nie są finansowane świadczenia wypłacane na podstawie tej ustawy. Świadczenia te mogą stanowić wkład własny do projektu.
- 2) IZ RPO umożliwi realizację:
  - a) działań prewencyjnych mających ograniczyć umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej poprzez usługi wsparcia rodziny;
  - b) działań prowadzących do odejścia od opieki instytucjonalnej, tj. od opieki świadczonej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 dzieci do usług świadczonych w lokalnej społeczności poprzez tworzenie rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych poniżej 14 dzieci. IZ RPO zapewnia, że nie są tworzone nowe miejsca w ramach opieki instytucjonalnej, tj. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych powyżej 14 osób.
- 3) IZ RPO zapewnia, że usługi wsparcia rodziny w postaci pomocy w opiece i wychowaniu dzieci w formie placówek wsparcia dziennego polegają na tworzeniu nowych miejsc opieki i wychowania w ramach nowych placówek wsparcia dziennego, jak również w ramach istniejących placówek.
- 4) IZ RPO zapewnia, że wsparcie istniejących placówek wsparcia dziennego jest możliwe wyłącznie, pod warunkiem:
  - a) zwiększenia liczby miejsc w tych placówkach lub
  - b) rozszerzenie oferty wsparcia.
- 5) W przypadku wsparcia na tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego, IZ RPO zobowiązuje beneficjenta w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do zachowania trwałości po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu. Trwałość jest rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług pomocy w opiece i wychowaniu w ramach

placówek wsparcia dziennego, o których mowa w art. 9 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.

- 6) IZ RPO może określić preferowane formy pomocy w opiece i wychowaniu dzieci oraz określić inne preferencje, kierując się w szczególności przesłankami, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6.
- 7) IZ RPO zapewnia, że w placówkach wsparcia dziennego w formie opiekuńczej oraz placówkach prowadzonych w formie pracy podwórkowej obowiązkowo są realizowane zajęcia rozwijające co najmniej dwie z ośmiu kompetencji kluczowych wskazanych w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE) (Dz. Urz. UE L 394 z 30.12.2006, str. 10):
  - a) porozumiewanie się w języku ojczystym;
  - b) porozumiewanie się w językach obcych;
  - c) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
  - d) kompetencje informatyczne;
  - e) umiejętność uczenia się;
  - f) kompetencje społeczne i obywatelskie;
  - g) inicjatywność i przedsiębiorczość;
  - h) świadomość i ekspresja kulturalna.
- 8) IZ RPO zapewnia, że w ramach działań prowadzących do tworzenia rodzinnych form pieczy zastępczej oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci jest realizowane kształcenie kandydatów na rodziny zastępcze, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego poniżej 14 dzieci oraz doskonalenie osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą w ww. formach. IZ RPO umożliwi osobom będącym w pieczy zastępczej korzystanie z usług aktywnej integracji, w szczególności o charakterze społecznym, których celem jest nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej, a w przypadku osób w wieku 15+ także usług aktywnej integracji o charakterze zawodowym. Działania te w zależności od postanowień RPO są realizowane w PI 9i lub 9iv.

Podrozdział 6.4 – Mieszkania wspomagane

- 1) IZ RPO zapewnia, że wsparcie dla mieszkań wspomaganych polega na tworzeniu miejsc w nowo tworzonych lub istniejących mieszkaniach wspomaganych dla osób lub rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W przypadku mieszkań

wspomaganych w formie mieszkań wspieranych IZ RPO umożliwia tworzenie miejsc krótkookresowego pobytu.

- 2) W przypadku mieszkań chronionych, o których mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, IZ RPO zapewnia, że jest stosowany standard dotyczący tej formy pomocy wynikający z ww. ustawy. W przypadku innych form mieszkań wspomaganych IZ RPO zapewnia, że mieszkania te spełniają definicję usług świadczonych w lokalnej społeczności.
- 3) IZ RPO zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zachowania trwałości miejsc świadczenia usług w mieszkaniach wspomaganych utworzonych w ramach projektu po zakończeniu realizacji projektu co najmniej przez okres odpowiadający okresowi realizacji projektu określony w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu. Trwałość powinna być rozumiana jako instytucjonalna gotowość podmiotów do świadczenia usług. IZ RPO weryfikuje spełnienie powyższego warunku po upływie okresu wskazanego w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu.

Rozdział 7 – Wsparcie rozwoju sektora ekonomii społecznej w ramach PI 9v

- 1) IZ PO WER zapewnia wsparcie zwrotne dla istniejących podmiotów ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorstw społecznych zgodnie z postanowieniami KPRES oraz wynikami oceny *ex ante*, przeprowadzonej zgodnie z art. 37 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.
- 2) IZ RPO zapewnia, że w ramach RPO jest udzielane bezzwrotne wsparcie finansowe (dotacje) na:
  - a) tworzenie nowych miejsc pracy dla osób, o których mowa w rozdziale 3 pkt 20, poprzez tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych;
  - b) tworzenie nowych miejsc pracy dla osób, o których mowa w rozdziale 3 pkt 20, w istniejących przedsiębiorstwach społecznych;

- c) tworzenie nowych miejsc pracy dla osób, o których mowa w rozdziale 3 pkt 20, w podmiotach ekonomii społecznej, wyłączenie pod warunkiem przekształcenia tych podmiotów w przedsiębiorstwa społeczne.
- 3) Maksymalna kwota dotacji na stworzenie jednego miejsca pracy dla osób, o których mowa w rozdziale 3 pkt 20, stanowi sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- 4) Maksymalna kwota dotacji dla jednego podmiotu stanowi trzydziestokrotność przeciętnego wynagrodzenia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- 5) Dotacja jest przeznaczana na pokrycie wydatków niezbędnych do rozpoczęcia lub prowadzenia działalności w ramach:
- a) przedsiębiorstwa społecznego w związku z utworzeniem miejsca pracy dla osoby, o której mowa w rozdziale 3 pkt 20;
  - b) podmiotu ekonomii społecznej w związku z przekształceniem podmiotu w przedsiębiorstwo społeczne i utworzeniem w tym przedsiębiorstwie miejsca pracy dla osób, o których mowa w rozdziale 3 pkt 20.
- 6) Dotacja jest przyznawana na podstawie biznesplanu.
- 7) W przypadku, o którym mowa w pkt 2 lit. b, wraz wnioskiem o przyznanie dotacji jest przekazywane pisemne oświadczenie osoby, która zostanie zatrudniona na nowo utworzonym stanowisku pracy, potwierdzające spełnienie przesłanek, o których mowa w rozdziale 3 pkt 20, lub innych, bardziej szczegółowych, określonych przez IZ RPO.
- 8) IZ RPO zapewnia, że przyznawanie dotacji jest powiązane z usługami towarzyszącymi przyznawaniu dotacji polegającymi na:
- a) podnoszeniu wiedzy i rozwijaniu umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania przedsiębiorstwa społecznego, w szczególności związanych ze sferą ekonomiczną funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego; wsparcie to jest dostosowane do potrzeb założycieli przedsiębiorstwa i samego przedsiębiorstwa społecznego; IZ RPO umożliwia wykorzystanie różnorodnych form nabywania wiedzy i umiejętności na przykład takich jak szkolenia, warsztaty, doradztwo, mentoring, coaching, tutoring, współpraca, wizyty studyjne itp.;
  - b) dostarczaniu i rozwijaniu kompetencji i kwalifikacji zawodowych potrzebnych do pracy w przedsiębiorstwie społecznym (adekwatnie do potrzeb i roli danej osoby w przedsiębiorstwie społecznym);

- c) pomocy w uzyskaniu stabilności funkcjonowania i przygotowaniu do w pełni samodzielnego funkcjonowania. W tym celu IZ RPO zapewnia, że nowo utworzonym przedsiębiorstwom społecznym jest oferowane wsparcie pomostowe w formie finansowej oraz w formie zindywidualizowanych usług, o których mowa w lit. a i b. Zakres i intensywność wsparcia pomostowego oraz okres jego świadczenia, a także jego wysokość, w przypadku wsparcia finansowego, są dostosowane do indywidualnych potrzeb przedsiębiorstwa społecznego. Wsparcie pomostowe w formie finansowej jest świadczone przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy. Wsparcie pomostowe w formie finansowej jest przyznawane miesięcznie w wysokości niezbędnej do sfinansowania podstawowych kosztów funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego w początkowym okresie działania, jednak nie większej niż zwielokrotniona o liczbę utworzonych miejsc pracy kwota minimalnego wynagrodzenia w rozumieniu przepisów o minimalnym wynagrodzeniu za pracę. Zaleca się, by finansowanie pomostowe było stopniowo zmniejszane, zwłaszcza w przypadku wsparcia pomostowego w formie finansowej wydłużonego do 12 miesięcy. Wsparcie pomostowe w formie zindywidualizowanych usług jest ukierunkowane w szczególności na wzmocnienie kompetencji biznesowych przedsiębiorstwa.
- 9) IZ RPO zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do zapewnienia trwałości utworzonych miejsc pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia przyznania dotacji lub utworzenia stanowiska pracy, o ile ten termin jest późniejszy niż termin przyznania dotacji. W tym czasie zakończenie stosunku pracy z osobą zatrudnioną na nowo utworzonym stanowisku pracy może nastąpić wyłącznie z przyczyn leżących po stronie pracownika.
- 10) IZ RPO zapewnia, że operatorami bezzwrotnego wsparcia dotacyjnego i usług towarzyszących przyznaniu dotacji są OWES¹.
- 11) IZ RPO zapewnia, że OWES współpracuje z właściwymi terytorialnie PUP w zakresie przyznawania dotacji na tworzenie spółdzielni socjalnych i przystępowanie do spółdzielni socjalnych.
- 12) IZ RPO zapewnia zachowanie ciągłości dostępu do usług wsparcia ekonomii społecznej w całym okresie programowania.
- 13) IZ RPO zapewnia, że co do zasady wybór OWES następuje na okres nie krótszy niż 36 miesięcy.

---

¹ Do czasu wprowadzenia zmian w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wynikających z KPRES.

- 14) IZ RPO zapewnia, że do dofinansowania są wybierane OWES posiadające akredytację ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego dla wszystkich typów usług wsparcia ekonomii społecznej w rozumieniu KPRES.
- 15) IZ RPO zobowiązuje OWES w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do regularnego poddawania się procesowi akredytacji. IZ RPO określa w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu, że konsekwencją niepoddania się kolejnej akredytacji lub nieuzyskania przez OWES kolejnej akredytacji w okresie realizacji projektu jest rozwiązanie umowy o dofinansowanie projektu.
- 16) IZ RPO wymaga od OWES poprzez kryteria wyboru projektów oraz zobowiązuje OWES w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu do osiągnięcia przez OWES wszystkich niżej wymienionych wskaźników efektywnościowych stosowanych w ramach akredytacji ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego:
- a) dla usług animacji lokalnej (usług animacyjnych) i usług rozwoju ekonomii społecznej (usług inkubacyjnych):
    - i) wskaźnik 1: liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej;
    - ii) wskaźnik 2: liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej;
    - iii) wskaźnik 3: liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób, wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego;
    - iv) wskaźnik 4: liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą utworzonych w wyniku działalności OWES;
  - b) dla usług wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych (usług biznesowych):
    - i) wskaźnik 5: liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty utworzonych w wyniku działalności OWES we wspartych przedsiębiorstwach społecznych;
    - ii) wskaźnik 6: procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem.
- 17) IZ RPO określa w ramach kryteriów wyboru projektów oraz w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu minimalny średnioroczny wymagany poziom wskaźników, o których mowa w pkt 16, uwzględniając w szczególności stan rozwoju ekonomii społecznej w regionie lub subregionie oraz potrzeby rozwojowe, z uwzględnieniem

zróżnicowań terytorialnych, a także postanowienia regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej² oraz opinię ROPS.

- 18) IZ RPO, w celu zapewnienia monitorowania postępów w osiągnięciu wskaźników określonych w pkt 16, zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące beneficjenta do okresowego przedstawiania postępów w osiągnięciu wymaganych wskaźników efektywnościowych.
- 19) IZ RPO zapewnia, że w decyzji lub umowie o dofinansowanie projektu są zawarte postanowienia zobowiązujące OWES do współpracy z pośrednikami finansowymi oferującymi instrumenty finansowe bezpośrednio podmiotom ekonomii społecznej. W ramach ww. współpracy OWES przekazuje do pośredników finansowych informacje o podmiotach ekonomii społecznej, u których zidentyfikowano potrzebę rozwojową, której zrealizowanie wymaga skorzystania z instrumentu finansowego oraz uzgadnia zakres doradztwa dla ww. podmiotów ekonomii społecznej niezbędny do skorzystania z instrumentu finansowego i jego spłaty. IZ PO WER zapewnia współpracę pośredników finansowych z OWES. IZ RPO zapewnia, że jest preferowane tworzenie miejsc pracy i przedsiębiorstw społecznych w kluczowych sferach rozwojowych wskazanych w Działaniu I.4 KPRES, tj. zrównoważony rozwój, solidarność pokoleń, polityka rodzinna, turystyka społeczna, budownictwo społeczne, lokalne produkty kulturowe oraz w kierunkach rozwoju określonych w strategii rozwoju województwa i w regionalnym programie rozwoju ekonomii społecznej.
- 20) IZ RPO zapewnia, że OWES współpracuje z beneficjentami projektów PI 9i i 9iv w celu wspierania tworzenia miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym szczególnie osób wychodzących z WTZ, CIS, placówek opiekuńczo-wychowawczych, zakładów poprawczych i innych tego typu placówek.
- 21) IZ RPO zapewnia, że w dostępie do wsparcia w zakresie tworzenia miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw społecznych preferowane są osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które skorzystały z projektów w ramach PI 9i, a których ścieżka reintegracji wymaga dalszego wsparcia w ramach PI 9v.
- 22) IZ RPO zapewnia, że OWES współpracują z regionalnym koordynatorem rozwoju ekonomii społecznej (ROPS), z którym wspólnie ustalają plan i zasady współpracy oraz realizacji wspólnych inicjatyw. Ww. podmioty określają podział zadań i obszarów

---

² Do czasu przekształcenia (zgodnie z KPRES) dokumentów wojewódzkich w regionalne programy rozwoju ekonomii społecznej funkcję tę pełnią dotychczasowe wieloletnie plany działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej.

kompetencji w szczególności w zakresie działań animacyjnych adresowanych do sektora publicznego, w szczególności jednostek samorządu terytorialnego, służących:

- a) zwiększeniu udziału podmiotów ekonomii społecznej w rynku (m.in. działania związane ze stosowaniem klauzul społecznych i społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych);
- b) zwiększeniu roli podmiotów ekonomii społecznej w realizacji usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym (w szczególności działania zwiększające wykorzystanie mechanizmu zlecenia usług w oparciu o ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie lub inne ustawy).

Podział ról powinien wynikać z regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej.

23) IZ RPO zapewnia, że w ramach działań koordynacyjnych dotyczących ekonomii społecznej mogą być realizowane jedynie następujące działania:

- a) tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie, w tym w szczególności poprzez organizowanie regionalnych spotkań sieciujących dla OWES, umożliwiających wymianę informacji pomiędzy ośrodkami na temat podejmowanych działań, postępów i problemów w realizacji wsparcia, stosowanych rozwiązań i metodach pracy itp., a także agregowanie informacji na temat działalności OWES i wyników ich pracy na poziomie całego regionu oraz uspojnianie i synchronizowanie tych działań w regionie. Wspieranie działań OWES nakierowanych na jednostki samorządu terytorialnego;
- b) tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej (klastry, franczyzy) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);
- c) tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiągnięciu standardów usług;
- d) inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej, w tym o charakterze reintegracyjnym, OWES dla zwiększenia synergii działań podejmowanych przez te podmioty w procesie aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i wzrostu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej m.in. w celu zapewnienia ciągłości procesu reintegracyjnego, a także współpracy ww. podmiotów z innymi podmiotami takimi jak szkoły, uczelnie wyższe,

- instytucje rynku pracy, przedsiębiorstwa m.in. w celu zwiększenia liczby staży i praktyk w podmiotach ekonomii społecznej czy też w typowych przedsiębiorstwach;
- e) budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji) w celu nawiązania stałej współpracy;
  - f) organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej, sprzedaż produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej za pomocą jednego regionalnego portalu);
  - g) współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności podmiotami ekonomii społecznej, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), stosowania klauzul społecznych lub społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecania zadań podmiotom ekonomii społecznej;
  - h) wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej i współpraca z OWES w tym zakresie;
  - i) zapewnienie funkcjonowania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, o którym mowa w KPRES, i organizowanie jego prac oraz tworzenie możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie;
  - j) wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja regionalnego programu rozwoju ekonomii społecznej;
  - k) reprezentowanie interesów sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym oraz włączenie ekonomii społecznej do strategii rozwoju województwa w obszarach związanych z rynkiem pracy, integracją społeczną, rozwojem przedsiębiorczości oraz innowacji, rozwojem usług użyteczności publicznej oraz innymi priorytetami, w ramach których jest możliwy regionalny rozwój ekonomii społecznej.
- 24) IZ RPO zapewnia, że łączny budżet na działania koordynacyjne w obszarze ekonomii społecznej (wkład UE i wkład krajowy) nie może przekroczyć kwoty 5 040 000 zł w całym okresie realizacji RPO, co oznacza, że średnio w całym okresie programowania roczna kwota na działania koordynacyjne wynosi nie więcej niż 720 000 zł.

Rozdział 8 – Wsparcie infrastruktury społecznej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

- 1) IZ RPO zapewnia, że inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej realizowane ze środków EFRR w ramach PI 9a służą realizacji celów dotyczących włączenia społecznego i walki z ubóstwem.
- 2) IZ RPO zapewnia wsparcie dla:
  - a) infrastruktury społecznej służącej aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym;
  - b) infrastruktury umożliwiającej realizację usług świadczonych w lokalnej społeczności;
  - c) infrastruktury niezbędnej do rozwoju usług opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.
- 3) IZ RPO preferuje wsparcie infrastruktury, służącej zwiększaniu dostępności do usług świadczonych w lokalnej społeczności w rozumieniu Wytycznych.
- 4) IZ RPO zapewnia, że nie jest finansowana infrastruktura opieki instytucjonalnej, rozumianej zgodnie z Wytycznymi.
- 5) IZ RPO gwarantuje, że inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej w ramach PI 9a lub w ramach cross-financingu są realizowane w oparciu o analizę sytuacji wewnątrzregionalnej, obejmującej elementy, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6.
- 6) Wsparcie dla infrastruktury, o której mowa w pkt 2, odbywa się poprzez finansowanie ze środków EFRR w ramach PI 9a lub w ramach cross-financingu inwestycji polegających w szczególności na:
  - a) adaptacji, remoncie lub przebudowie lokalu lub budynku,
  - b) budowie, rozbudowie lub nadbudowie budynku- z zastrzeżeniem postanowień niniejszego podrozdziału oraz Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020, w tym regulacji dotyczących: wydatków niekwalifikowalnych, trwałości projektów i przychodów.
- 7) IZ RPO zapewnia, że budowa nowej infrastruktury jest finansowana pod warunkiem, że:
  - a) zapewnienie infrastruktury nie jest możliwe w inny sposób;
  - b) budowa infrastruktury na danym terytorium została potwierdzona analizą potrzeb oraz analizą trendów demograficznych w ujęciu terytorialnym.
- 8) IZ RPO gwarantuje, że inwestycje w zakresie infrastruktury społecznej w ramach PI 9a lub w ramach cross-financingu są realizowane w oparciu o analizę sytuacji wewnątrzregionalnej, obejmującej elementy, o których mowa w podrozdziale 4.1 pkt 6.
- 9) W celu zapewnienia kompleksowego wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, IZ RPO dąży do realizacji kompleksowych inwestycji infrastrukturalnych zaspokajających

zarówno potrzeby mieszkaniowe osób z niepełnosprawnościami w formie mieszkań wspomaganych, jak i potrzeby rehabilitacji i reintegracji zawodowej i społecznej.

10) IZ RPO tworzy możliwość realizacji projektów zintegrowanych, w celu spójnej realizacji inwestycji infrastrukturalnych, o których mowa w pkt 2, oraz wsparcia w ramach EFS.